

25.10.91

Nordpluskonservation på AAA 25-26 okt. 1991.

JOHANNES EXNER: RESTAURERINGSHOLDNINGER

Tese: For en historisk bygning gælder, at begrebet "historisk" primært knytter sig til bygningens liv og procesforløb.

Den gængse opfattelse, "historisk" = alder + stil (arvet fra kunsthistorien, hvor kunstgenstanden ikke ændres), er ikke dækkende. I stedet fremfører vi her på AAA, at ordet "historisk" også - og primært - gælder bygningens kontinuerte livsproces med bidrag på godt og ondt.

Tesen om "den historiske bygnings procesforløb" er baggrunden for restaureringsholdningen på afdelingen for by- og bygningspleje på AAA. Tesen er udviklet gradvist gennem 25 år. Eller rettere, den er af sig selv trængt klarere og klarere frem. Dens selvfølghed er dens bekræftelse og styrke. Tesen giver en bred forståelse for en historisk bygning som både arkitektur-, kultur- og oplevelsesfænomen. I praksis kan den føre til afklarede, brugbare valg af indgreb og metoder i en ofte kaotisk turbulens af holdninger og ustyrlige begreber, herunder den misvisende "restaurering".

På AAA forsøger vi at erstatte ordet "restaurering" med "bygningspleje", som er i slægt med den svenske "kulturvård" eller "byggnadsvård", det norske "miljøværn" og det tyske "baupflege". Jeg ved ikke, hvad det hedder på finsk.

Ud fra tesen om "den historiske bygnings procesforløb", kan en "historisk" bygning sammenlignes med et levende væsen, der fødes, lever og dør, altså gennemfører en livsproces fra skabelse til udslettelse. Det vil sige, at bygningen under procesforløbet påvirkes på godt og ondt, og at disse forandringer aldrig ophører. Bygningen standser ikke op eller stivner i en entydig skikkelse. Som aktiv deltager i historiens proces lever den et historisk liv i overensstemmelse med historien som selv er proces i tid og hændelse.

"Historie", defineres som det forløb i tid, som alle hændelser bundet til tid og rum gennemgår (Gyldendal 1978). Historie omfatter såvel fortidens fænomener som erkendelsen af deres sammenhæng med nutid og fremtid. Ordet "historisk" omfatter altså enhver genstand eller hændelse, som bliver knyttet til et forløb i tid.

Hver bygning, også den allernyeste, er derfor historisk og indgår i et procesforløb, sit eget eller fælles med andre. Denne proces begynder straks, bygningen er skabt. Fra dette genesis tidspunkt lever den sit eget liv udenfor skaberens, arkitektens, indflydelse. I den kommende proces fjerner den sig mere og mere fra originalen, genesisgestalten, for til sidst at blive ganske uoriginal eller dø. Den påvirkes i procesforløbet af klima, mennesker og katastrofer.

Bygningen kan ikke fastholdes, ej heller genskabes i sin genesisgestalt. I så fald skulle man ved rekonstruktion komme i den situation at have skabt to identiske og lige gamle originaler, hvilket er sludder.

Hver bygning er et partielt fysisk synligt historisk procesforløb. Men hvordan konstateres det "historiske" konkret på en bygning? "Alder + stil" er ikke et brugbart kriterium. Det er ikke dækkende og ikke præcist. Men der er fire andre vigtige karakteristika eller "nøgler" til at forstå bygningen som historisk væsen. Det er: 1) "originalitet", 2) "autenticitet", 3) "identitet" og 4) "narrativitet". Jeg skal prøve at definere dem.

1) "Originalitet"

En historisk bygnings originalitet er den grad af ægthed, i forhold til sin genesisstilstand, bygningen besidder på et givet tidspunkt i sit procesforløb. Originaliteten reduceres med tiden mere og mere. Når der er gået tilstrækkelig lang tid vil den originale bygning være helt substitueret og dermed totalt væk.

2) "Autenticitet"

En historisk bygnings autenticitet er den ægthed, troværdighed og gyldighed, hvormed det "historiske" fremtræder, frembåret af konstruktioner, strukturer, detaljer og overflader bevaret in situ i sted- og tidsmæssige relationer, som dokumenterer bygningens samhørende og kontinuerte historiske procesforløb. Autenticiteten bør altid sikres.

3) "Identitet"

En "historisk" bygnings identitet er den fremtoning og personlige karakter, bygningen på et givet tidspunkt har erhvervet i sit procesforløb og nu optræder med. Identiteten ændres i trit med procesforløbet og bliver aldrig den samme som på genesistidspunktet.

4) "Narrativitet"

En bygnings narrativitet er den fortællende karakter, den besidder i kraft af sine synlige bygningsdele, detaljer og bygnings-arkæologiske spor stammende fra det historiske procesforløb og liv.

Afgørende for, at en bygning kan bære betegnelsen "historisk" også fremover, er disse fire begrebs klare synlige eksistens – også efter en arkitekts indgreb.

Efter hver restaurering burde det være obligatorisk at få besvaret følgende spørgsmål:

- 1) Er bygningens originalitetsgrad reduceret?
- 2) Er autenticiteten intakt?
- 3) Hvilken identitet har bygningen nu i forhold til før?
- 4) Er narrativiteten intakt?

Den ukritiske brug af ordet "restaurering" har skabt begrebsforvirring både regionalt og internationalt. "Restaurering" er ikke en holdning men en af flere behandlingsmetoder inden for bygningsplejen.

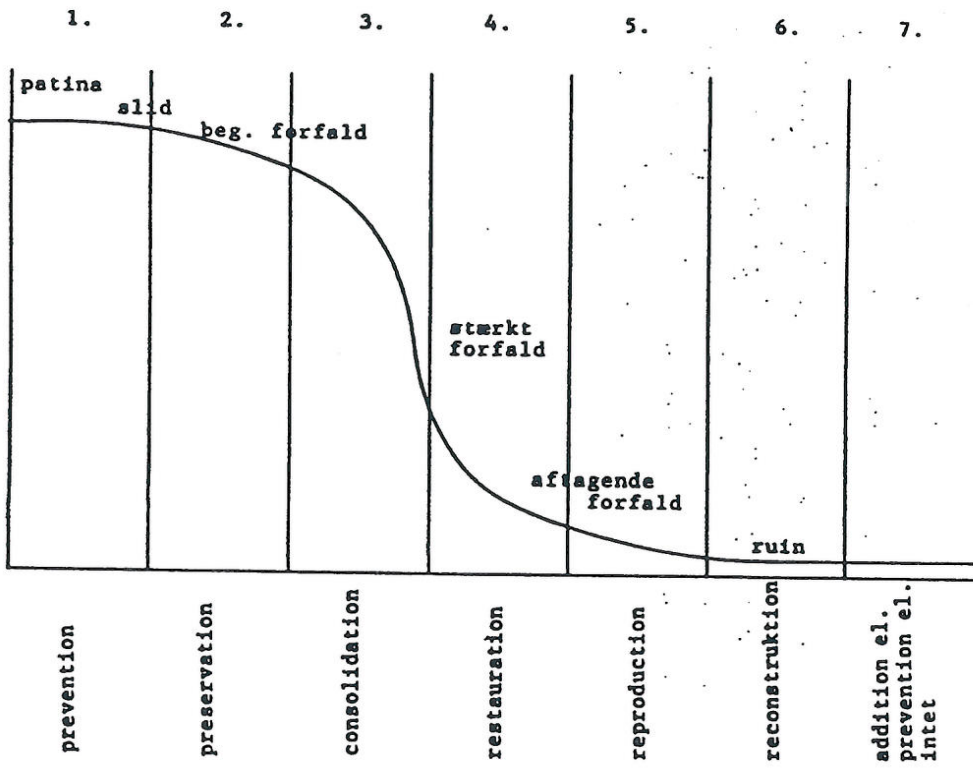
Forvirringen afslører nødvendigheden af at opstille en brugbar terminologi, så man kan diskutere teoretiske holdninger og drøfte praktisk bygningskirurgi uden misforståelser. Her er Bernard Feildens skala god at gå ud fra:

Prevention (or indirect conservation)
 Preservation
 Consolidation (or direct conservation)
 Restoration
 Rehabilitation
 Reproduction
 Reconstruction

Jeg har udarbejdet en forfaldskurve, som viser, hvorledes forfaldet udvikler sig med forskellig hastighed. Men jeg har også fundet det interessant at prøve at kombinere den med Feildens skala. Kombinationen viser, at indgrebene optræder typisk forskellige steder i procesforløbet. Situationen dækker proportionalt også den enkelte bygningsdels eller detaljes forfald. Man får herved en simpel og klar oversigt, der viser, at der kan være tale om at bruge flere typer intervention på den samme bygning (Se ill.).

Tesen om den historiske bygnings procesforløb giver ikke specifikke anvisninger på indgrebets teknik eller kunstneriske indhold. Tesen anviser heller ikke, om man skal benytte preserving, restaurering, konsolidering, rekonstruktion eller flere metoder på én gang. Men med tesens fire nøgler sorteres i hvert enkelt tilfælde i metoder og muligheder, hvoraf noget afklares tidligt og andet først under udførelsen på stedet. Herudover er det vigtigt, at indgrebene om muligt udføres reversibelt.

B089

Johannes Exner: Forfaldskurve og indgreb.